

A PSZICHOLÓGIAI SZAKTERÜLETI MUNKA SAJÁTOSÁGAI A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS TERÜLETÉN

1. Bevezetés

Számos sajátosság mellett különös figyelmet kell szentelni annak a kettősségnek, amely mint alapvető sajátosság jellemzi a pszichológiai szakterületi munkát. Valamelyest ismerve a társszervek ugyan ezen szakterületen kifejtett munkáját, talán elmondható, hogy nem csak a Határőrségre jellemző tulajdonságról van szó.

A kettőség fogalmával nem először találkozunk a Határőrség tevékenysége során. Hosszú évtizedeken keresztül a kettős jogállás jellemezte munkánkat, hisz mint egyrészt a fegyveres erők része, másrészt, mint rendészeti tevékenységet ellátó szerv, egészen 2005-ig végeztük munkánkat ennek szellemében. A Határőrségre jellemző kettősség azonban továbbra is fennáll:

- Tagja vagyunk az Európai Uniónak, de még nem vagyunk része a Schengeni régiónak.
- A csatlakozásból eredendően vannak külső határaink és vannak belső határaink.
- Tevékenységünk egy időben szól a külső partnereink és ügyfeleink felé csakúgy, mint a Határőrség állományában dolgozó kollégáink felé. Tevékenységünket tehát kifelé is ellátjuk csakúgy, mint befelé.

Mindezen kettőségek felsorolását követően közelítsük meg a pszichológiai szakterületi munka kettősségét. A Magyar Határőrség rendelkezik minőségpolitikával és minőségpolitikai nyilatkozattal. A nyilatkozatban az alábbiakról olvashatunk:

„A teljes állomány bevonásával folyamatos fejlesztésével arra törekszünk, hogy alkotmányos kötelezettségeinknek hatékonyan, egyre kevesebb hibával, partnereinek, ügyfeleink kollégáink növekvő elégedettsége mellett, szakszerűen, hatékonyan, mindenkor maradéktalanul és példaértékűen törvényesen tegyünk eleget.”¹⁴¹

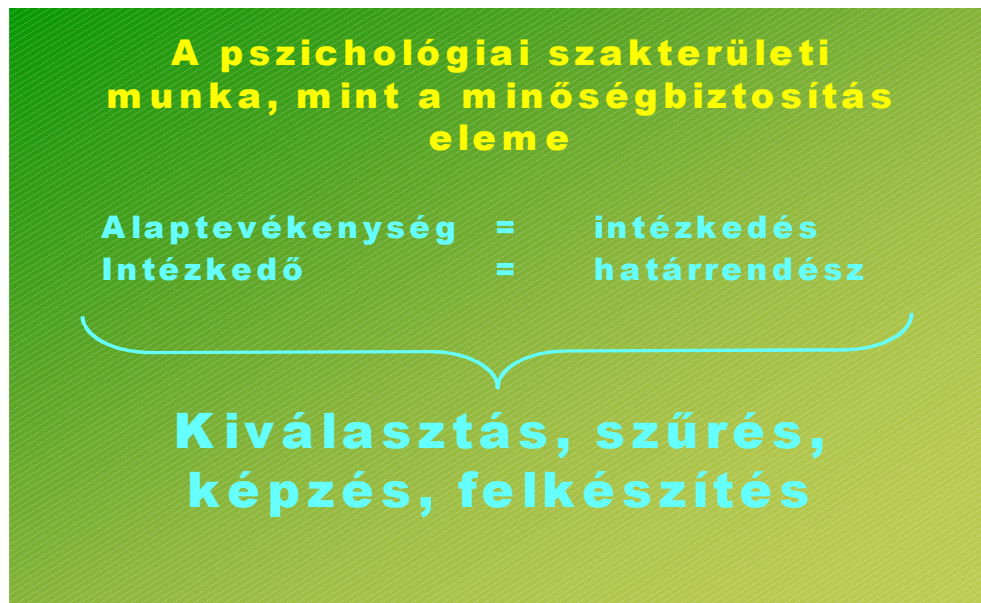
A szövegben szereplő szakszerűség, hatékonyság és törvényesség fogalmát már régóta ismerjük. Munkatársaink ennek szellemében végzik mindennapi feladataikat, látják el a szolgálatot már hosszú évek óta. A szakszerűen, hatékonyan és törvényesen dolgozni tudó munkatársak kiválasztását, bizonyos fokú képzését és felkészítését immáron 13 éve végzik a különböző határőr igazgatóságok pszichológusai. Pontosan ez a megkülönböztetett felelősség teszi kettőssé a pszichológiai szakterületi munkát. Hisz azzal, hogy a kiválasztás részben a pszichológia feladata, maga a pszichológiai szakterületi munka a minőségbiztosítás mondhatjuk meghatározó elemévé válik.

Induljunk ki abból, hogy az alaptevékenység jelenleg is az intézkedés és bizonyára még a jövőben is az marad. Ez az intézkedés irányulhat a

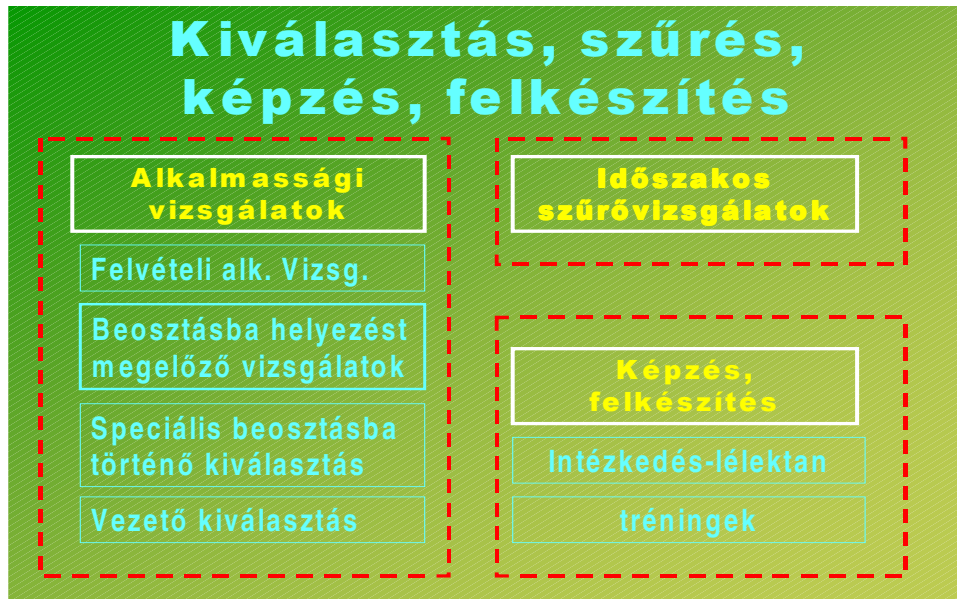
¹⁴¹ Vö. Határőrség minőségpolitikai nyilatkozata. 2005.

- határőrizetre,
- a határforgalom biztosítására,
- a közrend és közbiztonság fenntartására,
- az információszerzésre,
- a külföldiek ellenőrzésére stb.

Az intézkedést az intézkedő hajtja végre, aki nem más, mint esetünkben a határrendész. Határrendész azonban nem terem minden bokorban. Annak azzá kell válnia. A határrendésszé válás első fázisa az egészségügyi és fizikai alkalmasság mellett a pszichikai alkalmasság. Az általunk kiválasztott hivatásos állományú tisztek, tiszthelyettesek, köztisztviselők, közalkalmazottak fogják fémjelezni holnap, holnapután, egy év múlva, tíz év múlva a határőrség tevékenységét. Így a kiválasztás a minőségbiztosítás meghatározó elemévé válik, amint ezt a következő ábra is képletesen szemlélteti.

A kiválasztás, szűrés, képzés és felkészítés elemeit pedig az alábbi ábra szemlélteti:

2. Alkalmassági vizsgálatok

2.1. Felvételi alkalmassági vizsgálatok

Kiforrott alkalmasság vizsgálati metodikával rendelkezünk annak érdekében, hogy a határország állományába csak arra alkalmas dolgozók kerülhessenek. Metodikánk alapját a hosszú évek során tapasztalati úton meghatározott pályaprofilok, kritériumrendszerek és azok validitását meghatározó beválás vizsgálatok képezik.

2.2. Beosztásba helyezést megelőző vizsgálatok

Beosztásba helyezést megelőző vizsgálataink vonatkoznak úgy a szakképző intézetek végzős hallgatóira, mint a főiskolákból kikerülő fiatal tisztekre.

2.3. Speciális beosztásokba történő kiválasztás

Ide sorolhatjuk azokat a vizsgálatokat, amelyek segítségével speciális beosztásokba való alkalmasság tekintetében vizsgáljuk a kijelölt állományt. Ilyen például a bevetési osztály állománya, idegenrendészeti központ állománya. Speciális vizsgálati metodikát alkalmazunk az úgynevezett közlekedésbiztonsági vizsgálataink során.

2.4. Vezető kiválasztás

A vezető kiválasztás több lépcsős és több fordulós rendszer. Szakmai alkalmasságot nem vizsgálunk, csak vezetői alkalmasságot. A „hiedelmektől” ellentétben a kettő nem ugyan az! Szerencsés ha együtt megvan mindkettő.

3. Időszakos szűrővizsgálatok

Az időszakos szűrővizsgálatok magukban foglalják az állomány folyamatos mentálhigiénés nyomon követését a szükséges

- munkahelyi,
- családi és
- egzisztenciális konfliktusok, krízishelyzetek feltárása érdekében.

Preventív jellege miatt alkalmas súlyosabb rendkívüli események megelőzésére, az időbeni beavatkozás biztosítása érdekében. Folyamatos kontaktust jelent a végrehajtói állománnyal. A feltáráson túl lehetőséget biztosít a rekreáció, rehabilitáció irányának, mértékének kijelölésére.

4. Képzés, felkészítés

4.1. Intézkedés-lélektan

Az intézkedés-lélektani programjaink célja az állomány intézkedő képességének javítása. Ennek megfelelően programjainkban szerepel:

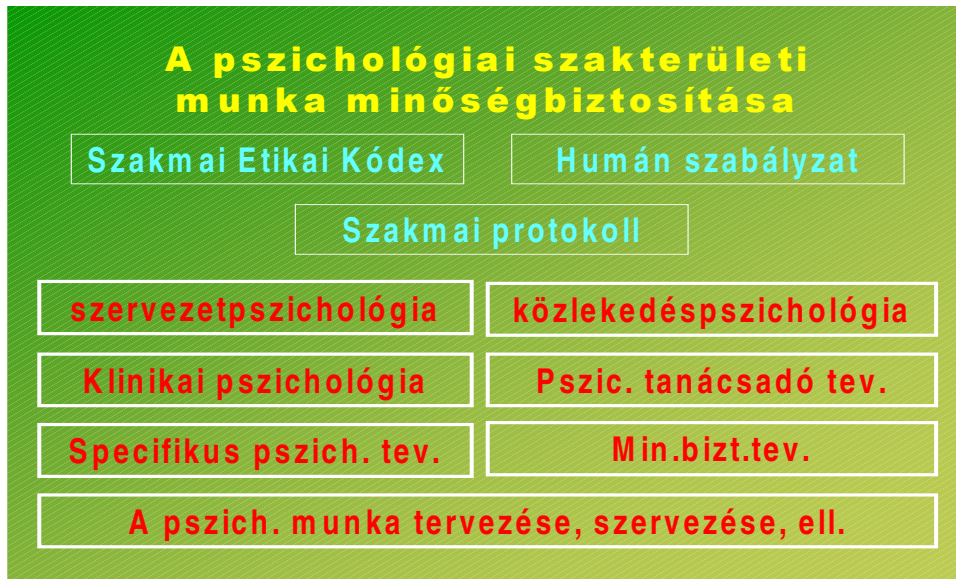
- multi-kulturális felkészítés,
- konfliktuskezelés,
- kommunikáció elmélet, gyakorlat,
- helyzetgyakorlatok, elemzések.

4.2. Tréningek

A képzési formák közül leginkább hatékonyak a tréningformát tartjuk. Az állomány területi időszakos képzési tematikájában rendszeresen szerepelnek különböző tréningek. Alegységparancsnokok, kirendeltség vezetők saját képzési tematikájukba beépítve kérhetik a szakterület segítségét:

- személyes hatékonyságfejlesztés,
- kommunikáció,
- csapatépítés,
- konfliktuskezelés,
- stb. tekintetében.

A pszichológia szakterületi munka azonban nem csak eleme a minőségbiztosításnak. A szakterületi munkán belül is szigorú minőségpolitikai elvárások vannak.

Szakmai munkánk egyik legfontosabb minőségi munkát biztosító előírása a Szakmai Etikai Kódex. A Határőrsegen belüli pszichológiai szakmai munkát az érvényes humán szabályzat szabályozza és írja elő a legfontosabb elvárásokat, mindegy keretbe foglalva.

A Határőrsegen belül folyó pszichológiai szakmai munka menete abban a „Szakmai Protokollban” került megfogalmazásra, amely tartalmazza közel 13 év tapasztalatát a:

- szervezetpszichológia,
- klinikai pszichológia,
- közlekedépszichológia,
- a pszichológiai tanácsadó tevékenység,
- a specifikus pszichológiai tevékenység,
- a minőségbiztosítás területén.

Ez tartalmazza továbbá a pszichológia munka különböző szinteken történő tervezését, szervezését és ellenőrzését.

A szakmai protokollban kialakított rendszer elemei a következők:

5. Összegzés

E tanulmány lényegét kiemelve fontos hangsúlyozni a minőségbiztosítás és a pszichológiai szakterületi munka összefonódását különös tekintettel a kiválasztás és a bizonyos fokú felkészítés és képzés területén, nem kevésbé hangsúlyosan megemlítve, hogy a pszichológia szakterületi munkán belüli minőség biztosítás is elengedhetlen követelmény számunkra. Ennek legjelentősebb szabályzója a közelmúltban napvilágot látott, munkatársaink által létrehozott „Szakmai Protokoll”.